

La Biennale di Venezia // architektúra // prihláška projektu

Názov projektu: **Výnimka (An Exception)**

Autori projektu: ing.arch. Szymon Rozwałka (RO_AR architects), Marek Szilvási, PhD (Európske centrum pre práva Rómov (ERRC)/Centrum pre občianstvo, občiansku spoločnosť a vládu práva (CISRUL)/Univerzita v Aberdeene, Spojené kráľovstvo)

*Participujúci architekti: budú oslovení v rámci architektonickej súťaže

*Kurátor projektu: ing.arch. Szymon Rozwałka, Marek Szilvási, PhD

*Ďalšie spolupracujúce osoby:

Kontaktná osoba / Predkladateľ projektu: ing.arch. Szymon Rozwałka

Telefón: (CZ) +420 606 372 962

E-mail: rozwalka@ro-ar.eu

Stručná charakteristika projektu:

Výstava bude obsahovať dve tematické línie: všeobecnú a architektonickú.

*Hlavnou osou všeobecnej línie je ukázať nutnosť zavedenia zákonnej **VÝNIMKY** pre neformálne osady, ktoré splňujú určité kritéria ako dlhodobá existencia komunity so silnými sociálnymi väzbami, v ktorej silách zároveň nie je zvýšenie kvality vybudovaného priestoru v medziach existujúcich zákonov a ekonomického statu quo.*

Architektonická línia bude rozdelená do dvoch častí: teoretickej a praktickej

- Teoretická časť bude analyzovať jav výnimky v rámci architektonického diskurzu. Analýza bude obsahovať súbor podobných (existujúcich a navrhovaných) výnimiek riešených v odlišných architektonických situáciách. Teoretická časť bude ďalej zameraná na preskúmanie architektonického diskurzu z perspektívy jeho nakladania s inakosťou, neprispôsobivým, iracionálnym.

- Praktická časť architektonickej línie bude realizovaná ako súťaž o projekt nízkonákladového domu. Vzhľadom na časovú náročnosť bude súťaž realizovaná na základe pozvania. Všetci účastníci súťaže budú vyzvaní akceptovať ich projekty ako „common good“, ktoré budú následne bezplatne sprístupnené širokej verejnosti. Niekoľko najlepších projektov bude prevedených do modelov v mierke 1:2, budú vystavené v Pavilóne a spoločne budú súčasťou simulácie fragmentu novej (rómskej) obce.

Podpisom prihlášky sa autori projektu zaväzujú, že vzali na vedomie podmienky súťaže a zároveň udelili SNG licenciu na prezentáciu projektu v rozsahu propagácie súťaže, bienále a v súlade s jej odbornými činnosťami.

Meno:

Szymon Rozwałka

Podpis:

** vyplňajte len, ak na projekte participujú*

Výnimka (An Exception)

Libreto

Pre ilustráciu oficiálneho vyhlásenia Alejandra Aravena o „zapase, ktorý je potrebné vyhrať (...) za zlepšenie kvality vybudovaného prostredia (built environment) a súčasne tak aj kvality ľudského života“¹ by sme na Slovensku len ťažko hľadali naliehavejší a vhodnejší prípad ako zápas o vybudované prostredie štatisticky aj historicky najchudobnejšej a najviac diskriminovanej časti slovenskej spoločnosti – Rómov.

Atlas rómskych komunití,² komplexný prieskum rómskych sídiel na Slovensku z roku 2013, poukázal aj na niektoré skutočnosti týkajúce sa bývania:

- *v súčasnosti na Slovensku existuje 803 koncentrovaných rómskych sídiel, mnohé z nich vznikli pred desaťročiami, či storočiami, iné sú dôsledkom nútených populačných presunov Rómov spojených s rozpadom Československa a častými nútenými vysťahovaniami*
- *viac než 150 rómskych sídiel je kompletne bez pripojenia na verejný vodovod, viac než 370 sídiel je bez verejnej kanalizácie*
- *viac než 30 percent Rómov býva v neformálnych podmienkach – rómske osady sú umiestnené mimo intravilány obcí, pozemky častokrát nie sú evidované ako obytné zóny, pozemky a budovy nie sú pasportizované, chýbajú verejné komunikácie a služby, atď.*
- *3662 murovaných a 399 dreveníc obývaných Rómami nie je zapísaných v katastri nehnuteľností*
- *v mnohých prípadoch nevyjasnené vlastnícke práva a nerešpektovanie právnych predpisov efektívne znemožňujú proces legalizácie týchto obydľí*
- *nútené vysťahovania a nariadenia odstránenia stavieb, ktoré sú často zdôvodňované nelegálnym charakterom osady, nie je v týchto prípadoch možné vykonať bez ďalšieho porušovania ľudských práv – právo na adekvátne bývanie a na život v komunite³*

S veľkou pravdepodobnosťou nie je na Slovensku momentálne dôležitejšej „hranice, ktorú je potrebné posunúť“ ako hranica zákona (stavebného zákona, zákona o pozemkových úpravách, Občianskeho zákonníka, atď.), ktorá súčasne nielenže prispieva k rozširovaniu daného problému, ale v mnohých prípadoch vedie k porušovaniu niektorých základných ľudských práv (práva na vodu, práva na adekvátne bývanie, práva na súkromie, právo na ochranu obydlia, atď.).

S veľkou pravdepodobnosťou však nie je zložitejšej úlohy než „vzdorovať redukcionizmu a prehnanému zjednodušovaniu a nevzdať sa misie architektúry, ktorá nabáda prenikať mystériá ľudských podmienok“, teda úlohy nanovo premýšľať architektonický diskurz a podvedomé očakávania architektúry. Tieto očakávania, zahrňujúce hodnoty stability, istoty a bezpečia, sú často podvedomé ovládané strachom, obavami, a nátlakom.

¹ Alejandro Aravena, „Reporting from the Front“, oficiálne vyhlásenie kurátora 15. Medzinárodnej architektonickej výstavy

² Ministerstvo Vnútra SR, Atlas rómskych komunití, 2013, k stiahnutiu: http://www.minv.sk/?atlas_2013

³ Európsky súd pre ľudské práva v prípade Yordanova a druhí v. Bulharsko rozhodol, že verejné authority musia dodržiavať zásadu proporcionality v prípadoch vysťahovania a zdôvodniť potrebu vysťahovaní z perspektívy spoločenskej nevyhnutnosti, viz. ECtHR, Yordanova a druhí v. Bulharsko (25446), 24.09.2012, k stiahnutiu: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-110449>

Namiesto **NORMALIZÁCIE** existujúcich neformálnych osád je možná ich **LEGALIZÁCIA**. Chceli by sme sa zamyslieť nad možnosťou legalizácie osád v podobe zákonnej **VÝNIMKY**. Akokoľvek je náš zámer nieísť proti práci mnohých skvelých ľudí, ktorí pracujú na zlepšovaní kvality vybudovaného prostredia v rámci existujúcich právnych noriem, sme si vedomí, že ich ťažká práca nie vždy stačí v „zápase, ktorý je potrebné vyhrať“.

VÝNIMKA by mala byť nadriadená stavebnému zákonu a ďalším stavebným predpisom. Ľudské právo na bývanie je prioritou.

VÝNIMKA, ktorú navrhujeme, by sa mala vzťahovať na situácie, v ktorých sú štandardné právne spôsoby zlepšovania bytovej situácie neefektívne. Medzi tieto situácie zahrňujeme nevyjasnené vlastnícke práva, nedostatok finančnej podpory, praktická nemožnosť splniť právne predpisy a normy, atď.

Zavedenie takejto **VÝNIMKY** by postavilo architektov pred novú výzvu a otvorilo pre nich nové príležitosti. Na jednej strane absencia obmedzení vyplývajúcich z „narastajúcej komplexnosti sveta“ (komplexnosť zákona a stavebných noriem atď.), na druhej strane minimálne finančné možnosti, vyžadujú nové spôsoby premýšľania zásadných otázok o **BÝVANÍ** a špecificky výskum o **PODSTATE DOMOVA**.

Koncept

Výstava bude obsahovať dve tematické línie: všeobecnú a architektonickú.

VŠEOBECNÁ LÍNIA

Všeobecná línia analyticky popíše fenomén „nelegálnych osád. Táto časť sa zameria na zmapovanie histórie a súčasného stavu problému neformálnych rómskych osád na Slovensku.

Hlavnou osou všeobecnej línie je ukázať nutnosť zavedenia zákonnej **VÝNIMKY** pre neformálne osady, ktoré spĺňujú určité kritéria ako dlhodobá existencia komunity so silnými sociálnymi väzbami, v ktorej silách zároveň nie je zvýšenie kvality vybudovaného priestoru v medziach existujúcich zákonov a ekonomického statu quo.

Integrálnou súčasťou všeobecnej línie výstavy bude „pozitívny príklad z frontu“ – činnosť a projekty združenia 'Architekti v osade'⁴, Program podpory bývania organizácie People in Need – Slovenská republika⁵ a projekt ETP Slovensko - 'Z chatrče do 3E domu – svojpomocná výstavba domov'⁶, ako príklady legálnych prístupov, a činnosť katolíckeho kňaza Mariána Kuffu (viď film 'Moje rómske deti') ako príklad prístupov, ktoré nemajú oporu v súčasnej právnej úprave.

Všeobecná línia bude prezentovaná v katalógu a na stenách pavilónu.

⁴ Projekt Architekti v osade, viac informácií nájdete tu: <https://www.facebook.com/pages/Architekti-v-osade/489913677767220>

⁵ Program podpory bývania organizácie People in Need – Slovenská republika, viac informácií nájdete tu: http://www.peopleinneed.sk/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=35&Itemid=63&lang=sk

⁶ ETP Slovensko, 'Z chatrče do 3E domu – svojpomocná výstavba domov', viac informácií na: <http://etp.sk/projekty/budujeme-nadej-z-chatrce-do-3e-domu/>

ARCHITEKTONICKÁ LÍNIA

Architektonická línia bude rozdelená do dvoch častí: teoretickej a praktickej

Teória

*Teoretická časť bude analyzovať jav **VÝNIMKY** v rámci architektonického diskurzu. Analýza bude obsahovať súbor podobných (existujúcich a navrhovaných) výnimiek riešených v odlišných architektonických situáciach. Jeden z príkladov podobnej výnimky zo zákona je myšlienka vytvorenia experimentálnych zón mimo dosah inštitúcií na ochranu pamiatok, a teda zón vyňatých z ochranných pásiem, s minimálnou reguláciou v uzemnom pláne, ako špecifická protiváha k striktne chráneným miestam.*

Je potreba zvážiť možnosť, či súčasnému architektonickému diskurzu pri hľadaní ideálneho riešenia neuniká zmysel otvorenosti pre inakosť/ neprispôsobivé/iracionálne. Súčasťou diskurzu je podvedomé očakávanie stability, istoty a bezpečia, ktoré do veľkej miery znemožňuje nielen slobodnú tvorbu, ale hlavne možnosť hľadania diametrálne iných riešení. Zavedením výnimky by sme radi otvorili priestor pre experiment.

Súčasťou teoretickej časti bude urbánna analýza vybranej rómskej osady zameraná na možnosti formovania verejného priestoru, ktorý bude mať desegregačný a social mix potenciál, a analýzu typov rómskych domov v neformálnych osadách

Prax - SÚŤAŽ

Praktická časť architektonickej línie bude realizovaná ako súťaž o projekt nízkonákladového domu. Vzhľadom na časovú náročnosť bude súťaž realizovaná na základe pozvania. Účastníci budú musieť naprojektovať dom pre rómsku rodinu (pre približne 6-7 člennú rodinu), ktorý bude spĺňať tieto požiadavky:

- *súťaž sa zamiera na nový architektonický jazyk (estetika a typológia) nízkonákladových domov⁷*
- *maximálna cena domu by nemala presiahnuť 12.000,- EUR*
- *dom musí byť naprojektovaný tak, aby umožnil svojpomocnú výstavbu*
- *podmienky súťaže budú akcentovať riešenia nezávislé na existujúcich zákonných predpisoch*
- *všetci účastníci súťaže budú vyzvaní akceptovať ich projekty ako „common good“, ktoré budú následne bezplatne sprístupnené širokej verejnosti*

Všetky projekty spĺňajúce súťažné požiadavky budú publikované v katalógu. Niekoľko najlepších projektov bude prevedených do modelov v mierke 1:2, budú vystavené v Pavilóne a spoločne budú súčasťou simulácie fragmentu novej (rómskej) obce. Zvolená mierka bude atraktívna pre všetkých návštevníkov Pavilónu – dospelých aj deti. Ďalšie materiály ako videá a fotky budú prezentované v rámci modelov (na miestach určených pre oddych a premýšľanie).

⁷ *Veríme, že namiesto kopírovania historických a súčasných archetypov domu, nový jazyk architektúry môže priniesť rýchlejšiu a zásadnejšiu zmenu statu quo. Nový jazyk architektúry môže urobiť segregované osady atraktívne nielen pre rómsku menšinu, ale aj pre väčšinovú populáciu (ako v prípade Tremé v New Orleans).*

APROXIMATÍVNY ROZPOČET

PRÁCA

<i>náklady na výskum a prípravu architektonickej súťaže</i>	<i>12 000 euro</i>
<i>grafické práce</i>	<i>4 000 euro</i>
<i>preklady</i>	<i>1 000 euro</i>
<i>katalóg online</i>	<i>2 000 euro</i>

INŠTALÁCIA

<i>výroba modelov (vrátane montáže a následnej demontáže)</i>	<i>15 000 euro</i>
<i>maľovanie</i>	<i>2 000 euro</i>

TLAČ

<i>plagát + grafická časť expozície</i>	<i>1 000 euro</i>
<i>katalóg výstavy vrátane súťažných projektov</i>	<i>6 000 euro</i>

DOPRAVA

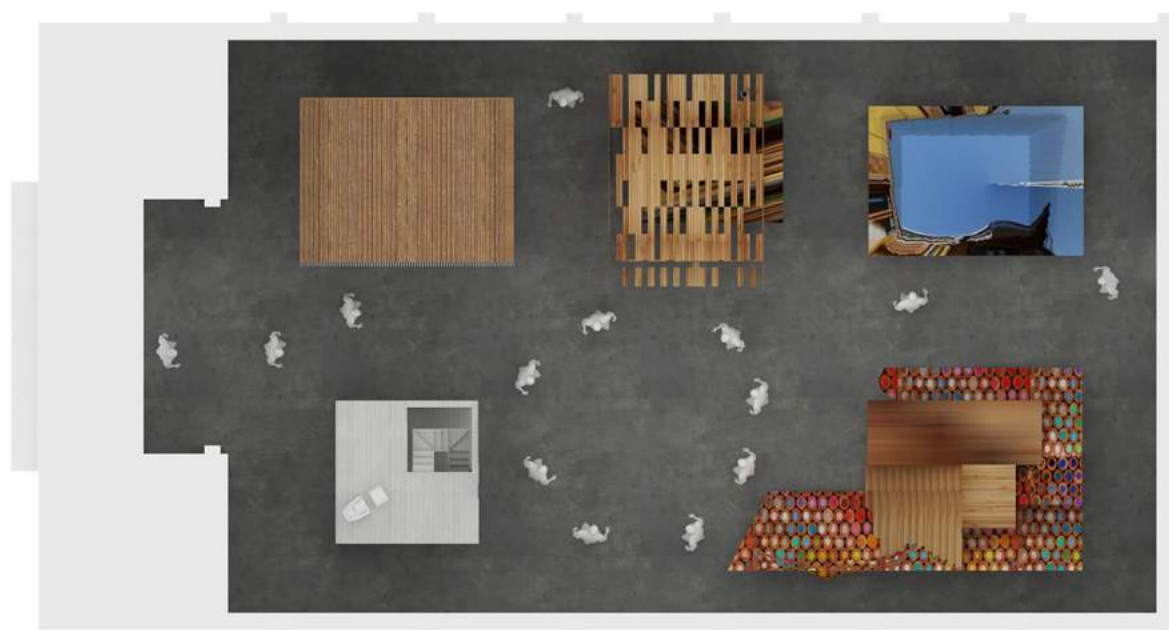
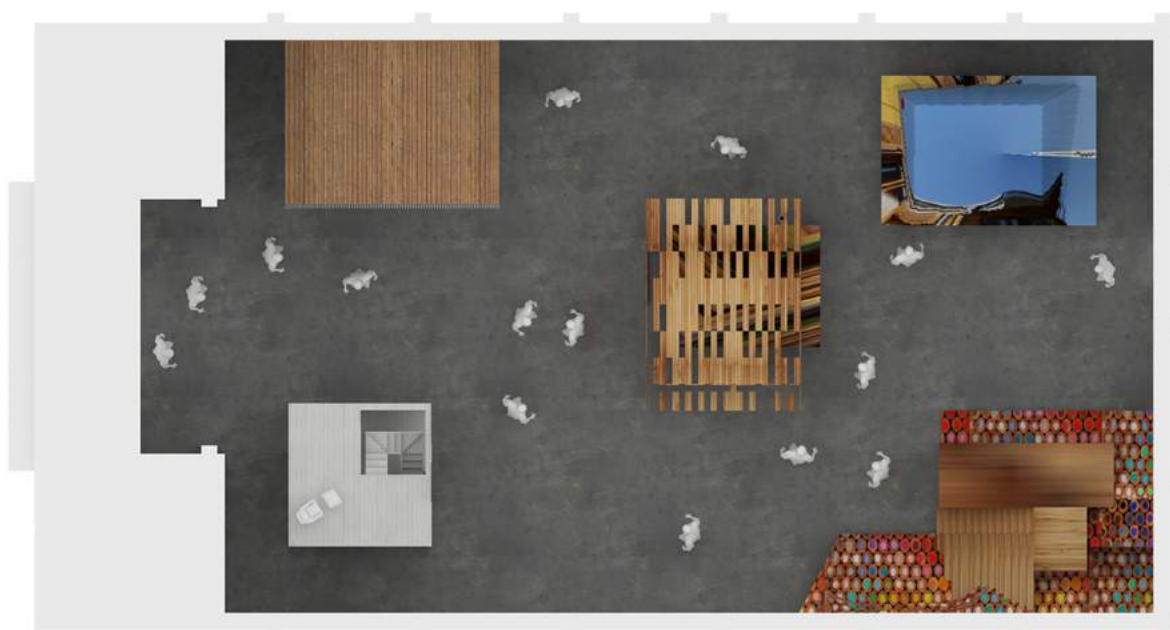
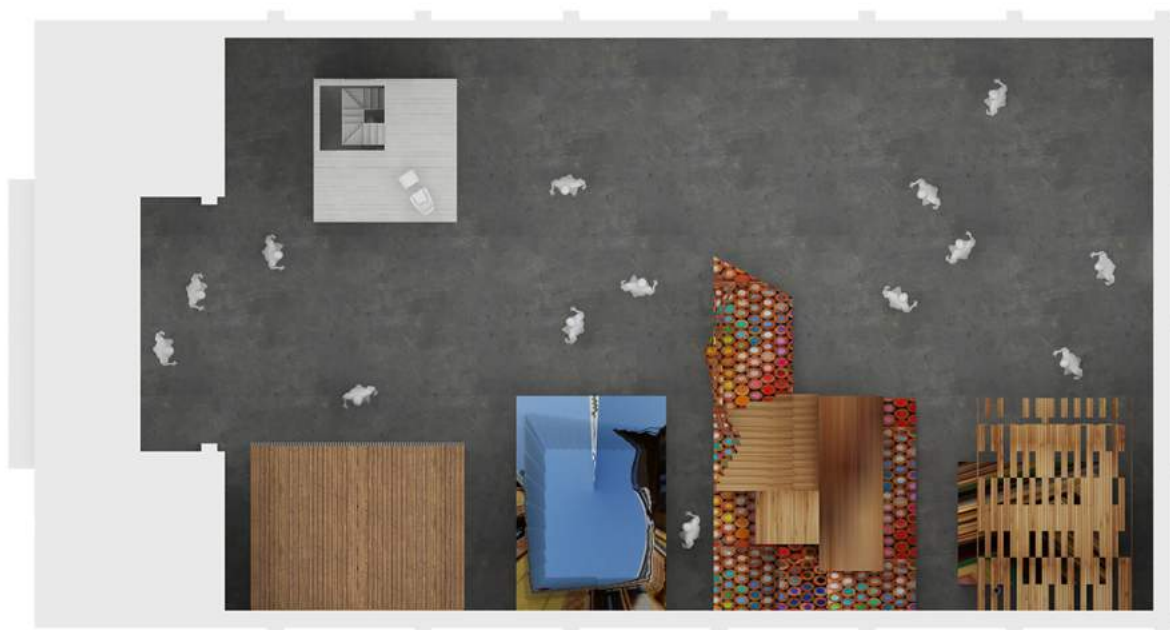
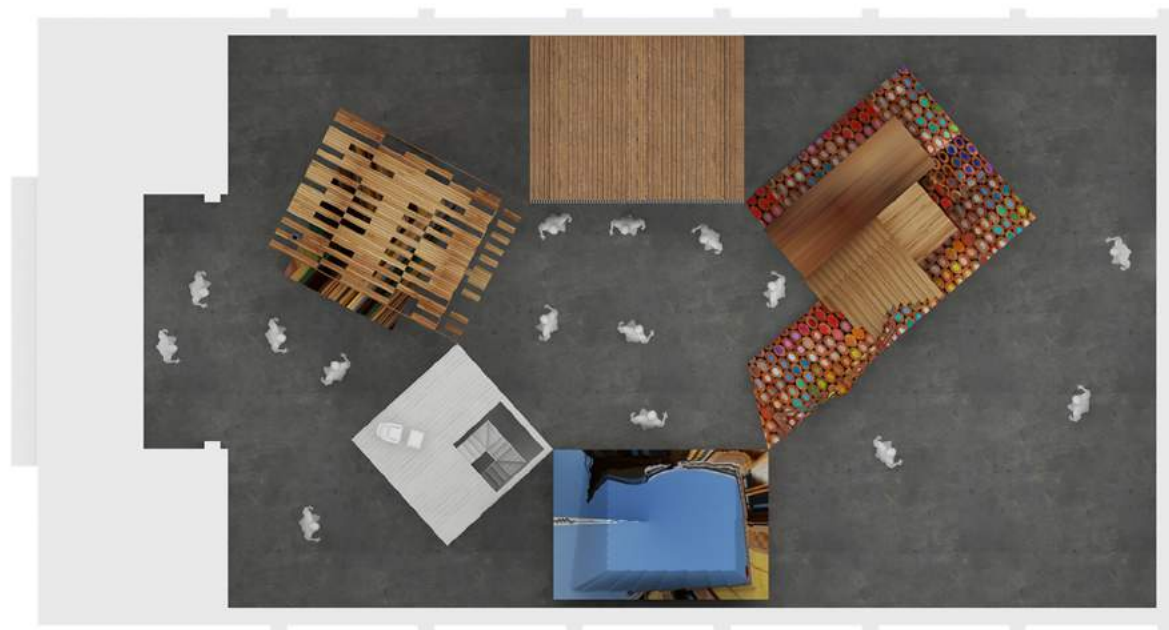
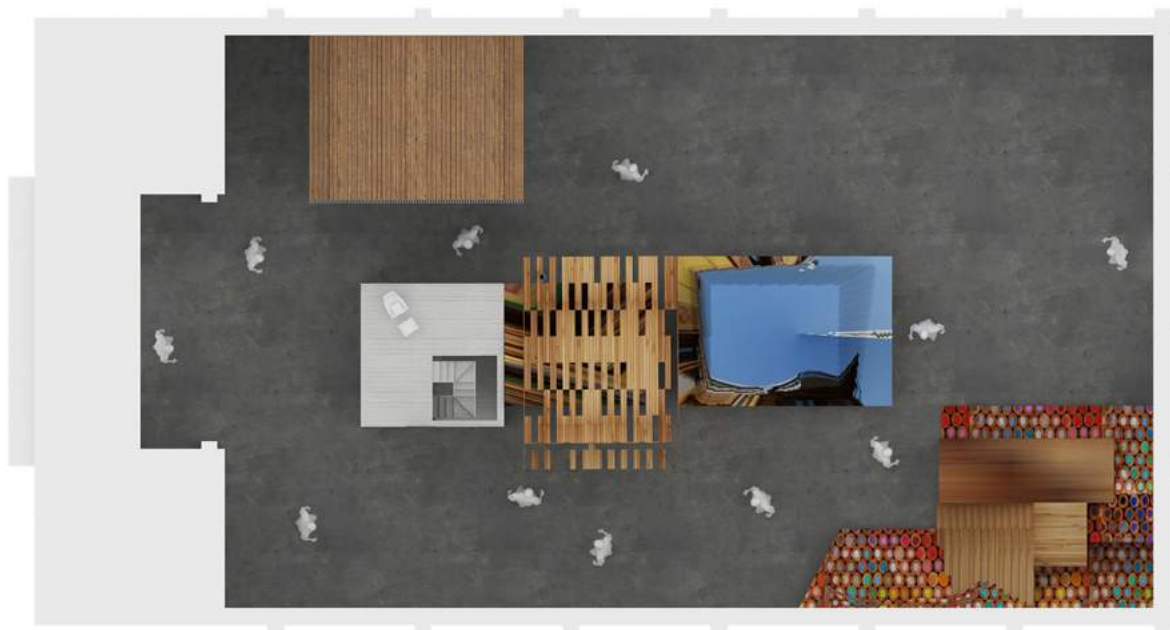
<i>doprava modelov (2x)</i>	<i>2 000 euro</i>
<i>náklady na dopravu tímu</i>	<i>1 000 euro</i>

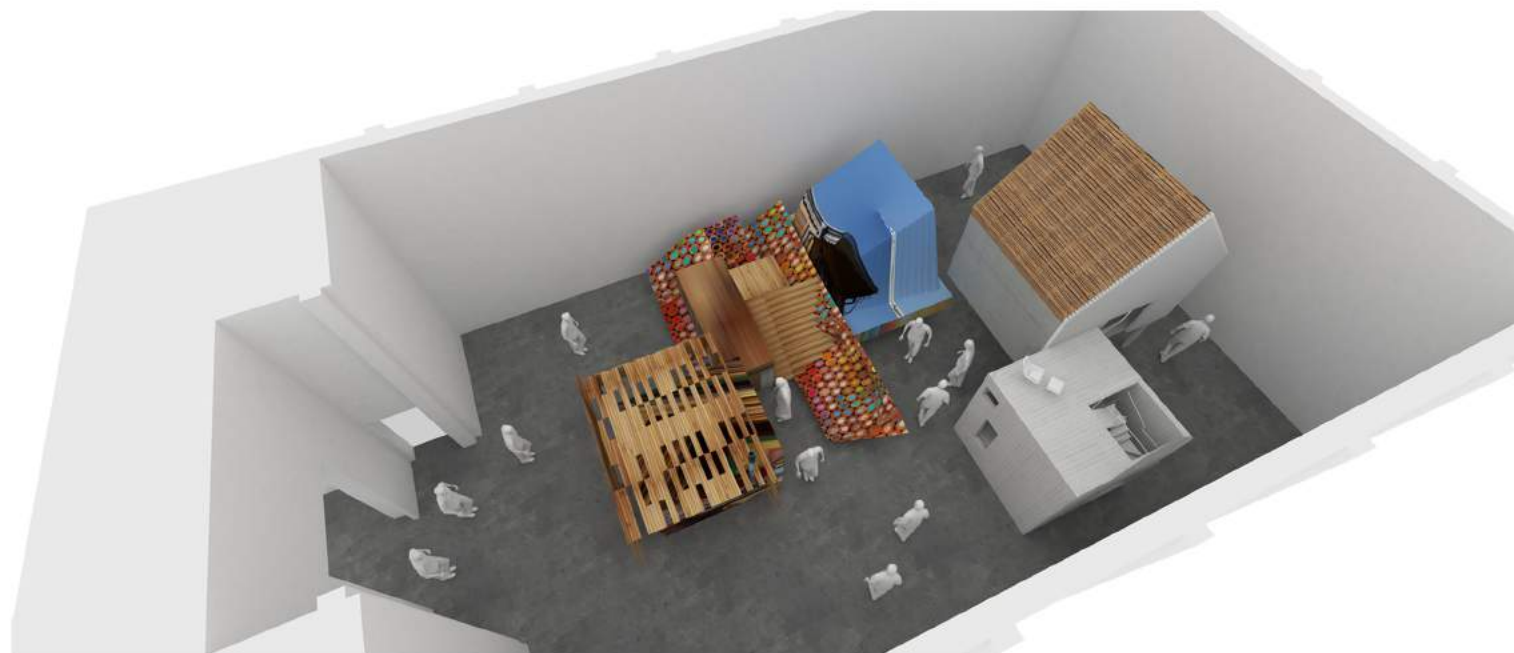
<i>UBYTOVANIE a diety tímu</i>	<i>2 000 euro</i>
--------------------------------	-------------------

<i>CATERING VERNISÁŽE VÝSTAVY</i>	<i>1 500 euro</i>
-----------------------------------	-------------------

<i>CELKOM</i>	<i>50 000 euro</i>
---------------	--------------------

poznámka: ak predpokladané náklady projektu prevýšia vyššie stanovený rozpočet, autori projektu sa zaväzujú projekt dofinancovať (napríklad oslovením a získaním vlastných sponzorov)

| simulácia možných variant usporiadania priestoru | perpektíva

| vizualizácia jednej z variant interieru

DOM č.3

